

С . М И Т Р У С Ь

НАЙКРАЩІ ДУМКИ

НАШИХ ПИСЬМЕННИКІВ
НА РОЗДУМ МОЛОДІ

„На згоду з підлістю
не простягай ти руку,
Волиї зломитись,
ніж вклоняться злому . . .”

Ів. Франко.

На чужині, 1945 р.

С. М И Т Р У С Ь

НАЙКРАЩІ ДУМКИ

НАШИХ ПИСЬМЕННИКІВ
НА РОЗДУМ МОЛОДІ

„На згоду з підлістю
не простягай ти руку,
Волій зломитись,
ніж вклоняться злomu . . .“
Ів. Франко.

На чужині, 1945 р.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through, but some words like "The" and "of" are visible. The text appears to be a list or a series of entries, possibly related to a collection or inventory.

ДО ЧИТАЧА

Живучи в умовах тяжкої еміграції, тиняючись по таборах, наша українська молодь майже зовсім позбавлена можливості користуватися з багатючих джерел нашої рідної літератури. І це дуже зле, бо росте вона, і погляди її, її світосприймання й світорозуміння, формуються часто-густо виключно під впливом споглядання понівеченого людського життя та потворних явищ здеморалізованої сучасності . . .

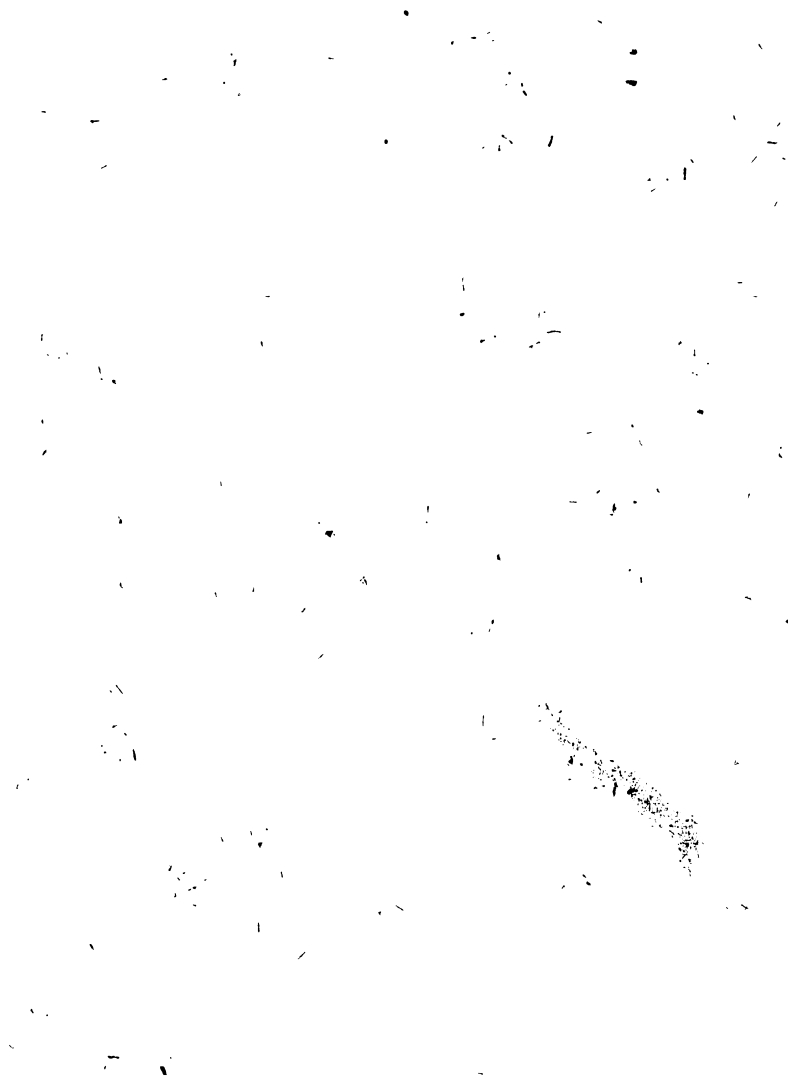
Ця обставина й примусила узятися за упорядкування бодай цього маленького збірничка для молоді.

Подані тут уривки — це перлини думок найкращих наших письменників. Їх призбірувано протягом останніх десятих місяців, при всякій випадковій нагоді, для змонтування одної літературної гри. Проте, праця не була доведена до кінця, а можливість поповнити цю кількість уривків новими, використовуючи й далі випадково дістануті українські книжки, зараз цілком зникла: нові бо книжки до рук зовсім не потрапляють. Більш того, над головою завжди видить загроза, що при можливих несподіванках та при всяких тяжких пересуваннях і ця невеличка праця пропаде безслідно, як безслідно пропало в упорядчика протягом останніх чотирьох років багато інших робіт, на які потрачені були цілі роки упертої тяжкої праці . . .

Отож, щоб дати нашій українській молоді зараз отут, на еміграції, хоч якийсь матеріал для читання й глибокого роздуму й друкується оця маленька збірочка уривків, тим паче, що попередня мета, змонтувати з цих уривків літературну гру, тимчасово залишена.

Коли при читанні й роздумі над цими уривками у когось з'явиться та чи інша шляхетна, чесна думка; коли, в наслідок цього роздуму, хтось відчує в собі енергію й бажання не валитися по світу гнилою колодою, як казав Шевченко, а „жити, серцем жити і людей любити“, себто щиро й самовіддано працювати для людського добра й добра віками кривдженого свого народу; коли ця збірочка думок-перлин наших кращих людей хоч в якійсь малій мірі прислужиться до формування світогляду молодого українського читача — упорядчик вважає, що праця його не пішла на марне.

На чужині 27. 7. 1945.

1.

Любіться всі разом, бо кругом злі люди.
Коли серед своїх любови не буде,
То чужі вас певне не будуть любити,
З ваших сварок скористають, щоб вас всіх згубити

Ів. Франко (1856—1916)

2.

У згоді живи ти, бо згода в селі
Скріпля як обруч всю громаду
І згода — велике добро на землі,
Дає вона силу й пораду.

Цезар Білиловський
(„Житейська мудрість“).

3.

„А як буде незгода у вас,
То загините ви, мої діти,
І загубите край дорогий:
Буде лихо він тяжке терпіти!“

Мусій Кононенко (1864—1922)
(„Заповіт Ярослава Мудрого“).

4.

Женіть думки старі і кволі,
Займіться полум'ям ясним,
І всім гуртом назустріч волі
Летіть потоком вогняним.

О, всім гуртом! В єднанні — сила,
В єднанні — успіх перемог,
Бо розтіч — всіх надій могила,
Пустеля сіра без дорог.

О. Олесь (1878—1944).

5.

Не високо мудруй,
Але твердо держись,
А хто правду лама,
З тим ти сміло борись!

Не бажай ти умом
Понад світом кружить!
А скоріше візьмись
В світі праведно жить.

Іван Франко.

6.

Пригадуйте частіше ви баечку мою,
Цурайтеся брехні і бійтеся дружити
З таким приятелем, як той огонь в гаю. . .

Леонід Глібов (1827—1893) („Огонь і гай“).

7.

Ти у світ іди, милий синочку,
Ти усе спізнай, — і билиночку.
Тоді з світом ти порівняєшся,
В добрі-розумі закупаєшся . . .

Степан Руданський (1833—1873) („Наука“).

8.

Змалку кохайтесь в освіті,
Змалку розширюйте ум,
Бо доведеться у світі
Всяких назнатися дум.

Треба самим розвертати,
Як і до чого все йде,
Шлях свій без помилки взяти —
Той, що до правди веде.

Шоб не зросли ви на сором
(Бійтесь найпаче того!)
Та не зробились ганьбою
Рідного краю свого!

Павло Грабовський (1864—1902).

9.

Гей, друже мій темний, над силу ума
Вже дужчої сили на світі нема;
І треба нам, друже, у тямку те взять,
Що вчена громада — могучая рать;
Як стануть у лаву такі вояки,
То більш порятують, аніж козаки.

Василь Мова (1842—1891) („Козачий Кістяк“).

10.

Хочеш вік прожить не марно ти?
Вищої шукай собі мети,
Щоб за тебе більшая була;
За великою зростеш і сам,
З нею воля духові й рукам
І великі на весь Світ діла.

Борис Грінченко (1863—1910).

11.

Вітер виє, плеще хвиля,
Човен хоче' потопить, —
Ти ж керуй туди спокійно,
Де твоя мета горить.
Сонце сяє, вабить душу
Усміхаючись земля, —
Ти ж керуй туди спокійно,
Де горить мета твоя.
Борис Грінченко.

12.

Тільки той досягає мети, хто іде,
Тільки той, хто горить, не згорає,
Стеле килим для його життя молоде,
Смерть вінок йому вічний спігає.

О. Олесь.

13.

Не потурай на те, що шлях ще не пробитий,
Що нетрами пустими треба йти,
Де тільки виє звір несамовитий, —
Дарма! прямуй до світлої мети!

Не потурай на те, що ніч глуха все вкриє,
Ударить грім зза хмар у тьмі німій,
А вітер лютий з півночі повіє . . .
Вперед, вперед сміліше, друже мій!

Не потурай нінащо! Навіть смерти
Не бійсь: її ніхто не оббіжить.
Так краще ж нам у боротьбі пемерти,
Ніж у багні, гниючи мовчки, жить.

Не потурай на те, як часом добрі люди
Влещатимуть, щоб не виходив сам,
А ждав поки завзятих більше буде . . .
Вперед рушай, бо честь і воля там!

Не потурай! Тоді вас більш і стане,
Як знайдеться той перший, що за край
Проти всього на світі сам повстане . . .
Вперед, вперед! Борись, не потурай!

В. Мадьований.

14.

Коли хочеш ти добро зробити, —
Поспішай його робити швидше,
Поки є його чинити сила:
Як багато вже таких бувало,
Що з добром барилися, аж поки
Час тяжкий робить лихе примусив.

Б. Грінченко.

15.

Краще кривду вже терпіти,
Ніж самим її чинити,
А ще краще, пане-брате,
Ні чинить, ні зазнавати:
Сил набравшись і надії,
Не терпівши, скинуть з шії.

Б. Грінченко.

16.

На вас, завзятці-юнаки,
Борці за щастя України,
Кладу найкращії гадки,
Мої сподіванки єдині!

В вас молода ще грає кров,
В думках у вас немає бруду,
Палає в серці ще любов
До бездоленого люду.

Не занежайте ж ви її,
Не розгубіть по світі всує, —
Нехай вона вам дух гартує
У чесній, славної боротьбі.

Бо стоголовий людський кат
Лютує, дужчає щоднини . . .
Не можна тратити і хвилини
Поки ще стогне темний брат.

Поки живий — мерщій несіть
Сліпому світиво просвіти,
І в серце, смертю повите,
Живу надію закропіть.

Мих. Старицький (1840—1904).

17.

Ум гостри, насталою волю
Лиш воюй, а не тоскуй.
Гордо стій, а не корися,
Хоч пропадь, але не зрадь!
Кожний думай, що на тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мусиш дати ти одвіт!
Як схибнешся, не достоїш,
Захитаєшся мов тїнь —
Пропаде велика праця
Многих, многих поколінь . . .

Ів. Франко.

18.

Сором силу в душі своїй мати
І на працю її не віддати!
І не думай про те ні на мить,
Що не зможеш нічого зробити:
Коли палко і щиро кохаєш
Ти убогий і рідний свій люд, —
То невже ти ще досі не знаєш,
Що любов може гори звернуть?
Ні, хто щиро уміє любити —
Може безліч між людьми зробити!

Б. Грінченко („Не гордуй“)

19.

Святі чуття в душі ховай,
В їх зазирать людям не дай, —
Затопчуть в грязь неправд гидких.
І тільки їх тому розкрий,
Чия душа — сестра твоїй.

Б. Грінченко.

20.

Хай намучене серце болить, —
Занехай ти його у цю мить,
Од усіх свої сльози ховай,
Силу горду з душі викликай
І з веселим обличчям свій стяг
Підійми ти угору в руках!
Без ваганнів даремних іди
І людей за собою веди,
Але ж так, щоб ніхто і не знав,
Які муки ти в серці сховав!

Б. Грінченко („Ні, не плач“)

21.

Жить — сльози лить.
Сором хилитися
Долі коритися!

Час твій прийде
З долею битися! . . .

Леся Українка (1871—1913).

22.

. . . Ніхто плачем
своєї долі не відпер . . .

Ів. Франко.

23.

. . . Плач не дав свободи ще нікому,
А хто борець, той здобуває світ!

Альманах „Самостійність“ на рік 1936.

24.

Вчись у тигра рвати грати,
В моря — гори розмивати . . .

О. Оґєсь. („Щороку“)

25.

Неможливо, — кричать боязкі, — досягти,
Бо добути його — то над людськії сили! . . .
Не кричи, а іди і візьми його ти:
Неможливе — се те, що не вдіяв ще смілий.

Б. Грінченко.

26.

До відважних світ належить,
К чорту боязнь навісну!

Ів. Франко.

27.

Лиш праця ржу зотре, що грудь з'їдає,
Чуття живе неткнуте заховає . . .
Лиш в праці мужа виробляє сила,
Лиш праця світ таким, як є, створила,
Лиш в праці варто, і для праці жить.

Ів. Франко.

28.

Сміливо, браття, до праці ставайте,
Час наступає, ходім!
Дяка і шана робітникам щирим,
Сором недбалим усім!

Б. Грінченко.

29.

Звикли завтра все люді робити,
Плентатись помалу до мети;
Звикни лиш робити все сьогодні
І до неї перший прийдеш ти!
„Зроблю“ — цього сахайся слова:
„Зробив“ — оце потужних мова.

Б. Грінченко.

30.

Знай, голуб'ятко моє:
Що важче здобуть — те любіше
Тоді, як здобудеш, стає.

Б. Грінченко („Завтра“)

31.

Говорять люди: „Не зітхай,
Коли нема, то й так нехай“.

А я говорю: „Не зітхай,
Коли нема — борись, придбай!“

Б. Грінченко.

32.

На роботу уставать
Спозаранку привикай . . .

А. Метлинський (1814—1870) („В'язонько“)

33.

(Дбай)

. . . Щоб сонце не зійшло в твоїм лінивстві,
Щоб час визволу не застав тебе
У сні ганебнім, соромнім безділлі!

Леся Українка („На Руїнах“)

34.

В праці будуй Знайдем, знайду
Радість і сміх, — Щастя для всіх.

П. Филипович („Простір“)

35.

Тільки той достойний щастя,
Хто боровсь за його . . .

Б. Грінченко.

36.

Щастя хочеш ти зазнати?
Щастя дурно не дається:
Тільки той його придбає
Хто за його в бої б'ється.

У великім нашім бої
За нового дня світання
Тільки й можна мати щастя,
Варте людського бажання.

Б. Грінченко.

37.

Не тоді нам у полі до бою ставать,
Як вже сонце і сьє, і гріє,
І як співи пташині в повітрі летять,
Усміхаються дні золотії!

Не тоді, не тоді! Як лютують вітри
І скрізь ніч, всюди хмари похмурі, —
Ти тоді уставай, свою зброю бери
І борись серед темряви й бурі! . . .

Б. Грінченко.

38.

Тільки на себе рахуй,
Інших не май ти надій!
Силу свою загартуй,
Дбай, щоб зміцнитися їй.

Тільки хто вміє і сам
Вибороць щастя собі,
Поміч невтомним рукам
Знайде в тяжкій боротьбі.

Але на тебе нехай
Чесний рахує, і ти
Втмленим помочі дай
В бої дійти до мети.

Б. Грінченко.

39.

Нехай гнеться лоза,
А ти, дубе, кріпись, —
Ти рости та рости,
Не хились, не кривись.

Ти глибоко у глиб
Твердий корінь пусти,
Гілля вгору розкинь
Та рости, та рости!

І до пекла достань,
І у пекло заглянь,
І до хмари достань,
І на небо поглянь.

І весь світ обдивись,
І усе розпізнай,
І що доброго є, —
Ти у себе впивай.

І у силі, в добрі,
Як скала, затвердій
І як Бог світовий
На сторожі ти стій.

Степан Руданський („До Дуба“)

40.

Не допоможе милий Боже!
Як то кажуть люди:
„Буде каяття на світі,
Вороття не буде . . .“

Т. Шевченко (1814—1861) („Козачківському“)

41.

. . . На себе не надійся,
Чужому лихові не смійся!

Леонід Глібов (1827—1893)

42.

Не жалууй ти
За тим — чи зле воно, чи гоже, —
Що сталося раз і більше,
Відстатися не може . . .

Ів. Франко.

43.

Щкода бажань і скрути:
Що зробиш — не розробиш,
Що сталося — не вернути . . .

Ів. Франко.

44.

Ніколи
Не вір ні в які дива,
Не вір ні в яку вістку,
Що просто неможлива!

Ів. Франко.

45.

Слову не вір ти людському —
Хвилі у морі хисткім забуття;
Ділові вір ти міцному,
Ґрунтови зросту, основі життя.

Б. Грінченко.

46.

Хто всім коверзує,	Хто правди боїться,
Зневажа родину,	Хто панська дитина, —
Свого не шанує,	Отой то безрідний,
А служить чужині,	Отой сиротина;
Хто в краще не вірить,	Тому треба плакати
Душею не рветься	На себе самого,
Будущину змірить	Бо не привітає
Й живе „як живеться“	Україна такого.

О. Кониський (1836 — 1900) („Сиротина“)

47.

„Краще в ріднім краю милім
Полягти кістьми, сконати,
Ніж в землі чужій, ворожій
В славі й шані пробувати!“

Микола Вороний („Євшан-зілля“)

48.

Наші сили й почування,
Думи, мрії, міркування,
Рук і мозку поривання,
Все, чим тіло й дух багатий,
За одно ми мусим дати:
Щоб ізнов народом стати!
Щоб прийти на свято згоди
Нам між іншії народи
В сяйві слави і уроди!

Б. Грінченко.

49.

Хто долі кориться, хто далі не йде,
Хто прапор і зброю в безсиллі кладе,
Хто світло міняє на темряву ночі,
Хто крила орлячі, як весла, волоче,
Хто вранці родившись, удень одцвіта,
Хто ворога злого уклоном віта,
Той краще не бачив би світу ясного,
Не тьмарив би дня і не ганьбив нікого.

О. Олесь („Щороку“)

50.

Хто зберіг любов до краю
І не зрікся роду,
Той ім'ям не вмере ніколи
В спогадах народу.

О. Олесь (т. III.)

§1.

Бережи маєток про чорну годину,
Та віддай маєток за вірну дружину;
А себе довічно бережи без впину,
Та віддай майно, і жінку, й себе за
Вкраїну.

Ів. Франко.

§2.

Зробіться ж гідні ви народу,
Сліпого велетня свого,
І з лісу в бурю і негоду
На поле виведіть його!

О. Олесь.

§3.

Чи є що краще, лучче в світі,
Як укупі жити,
З братом добрим добро певне
Пожить, не ділити.

Т. Шевченко („Псалми Давидові“).

§4.

. . . У єднанні тільки Сила,
В злуці, в спільності, в гурті.

О. Олесь („Княжа Україна“).

§5.

Самій не довго збитися з путі,
Та трудно з неї збитись у гурті.

Д. Українка.

56.

Не сваріться, жийте в згоді:
Тільки мир збере усе,
А незгода, наче вітер,
Все по полю рознесе.

Як не будете всі разом
Йти до спільної мети,
Ви, державу зруйнувавши,
Подастесь у світи.

Ви розгубите ту землю,
Що придбали вам батьки,
І тинятиметесь всюди,
Як вигнанці й жебраки.

О. Олесь („Княжа Україна“.
З науки Ярослава Мудрого своїм дітям.)

57.

Де общее добро в упадку,
Забудь отця, забудь і матку,
Лети повинність ісправлять . . .

³ Ів. Котляревський (1769—1838).

58.

Любов к отчизні де героїть,
Там вража сила не устоїть,
Там груди сильніша од гармат.

Ів. Котляревський („Енеїда“).

59.

Блаженний муж, що в хвилях занепаду,
Коли заглухне й найчутніша совість,
Хоч диким криком збуджує громаду
І правду й щирість відкрива, як новість.

Ів. Франко.

60.

Не в людях зло, а в путах тих,
Котрі незримими вузлами
Скрутили сильних і слабих
З їх мукою і їх ділами.

Ів. Франко („Думи пролетарія“).

61.

Хоч порох чоловік, та вірю я в той порох:
Я твердо вірю в труд його могучий,
У ті мільйони невмирущих рук,
І твердо вірю в людський ум робучий
І в ясний день по ночі горя й мук.

Ів. Франко („Нове життя“).

62.

Хто готов за край, за волю
Скласти голову свою,
Той бував, і є, і буде
Переможцем у бою.

О. Олесь („Княжа Україна“).

63.

Хто раб? Хто подоланий? Тільки той,
Хто самохить несе ярмо неволі!

Л. Українка („На руїнах“).

64.

Вставай, хто живий, в кого думка повсталала:

Година для праці настала!

Не бійся досвітньої мли, —

Досвітній огонь запали,

Коли ще зоря не заграла. . .

Л. Українка („Досвітні огні“).

65.

Страшно впасти у кайдани,

Умирать в неволі,

А ще гірше — спати, спати,

І спати на волі,

І заснути на вік-віки,

І сліду не кинуть

Ніякого: однаково —

Чи жив, чи загинув . . .

Т. Шевченко („Минають дні“).

66.

Як іскра ще в тобі горить

І згаснути не вспіла, —

Гори! — життя єдина мить,

Для смерти ж — вічність ціла.

О. Олесь.

67.

В своїй хаті — своя правда,

І сила, і воля.

Т. Шевченко („І мертвим, і живим“)

68.

Борітеся — поборете.

Т. Шевченко („Кавказ“).

69.

Змагатися ніколи не запізно.

Галя Мазуренко.

70.

. . . Сором сліз, що ллються від безсилля.

Л. Українка.

71.

Досягає той, хто йде,
Хто бере усе, що треба,
А не ласки з неба жде . . .

О. Олесь („Княжа Україна“).

72.

Тільки сміливі не гинуть
Серед темряви і мли.

О. Олесь („На зелених горах“).

73.

Але є на світі люди
І великі, і малі:
Ті літають духом в небі,
Ці ж плазують по землі . . .

О. Олесь („Княжа Україна“).

74.

Траплялось на віку мені
Таке бачити ледащо; —
Подивисься — не годне, а ні на що;

А як почне кого судить,
То так оббреше, обчорнить
Та рознесе таку погану славу,

Що соромно й сказати . . .

Л. Глібов („Свиня“).

75.

На вовка тільки поговір,
А овечок Тарас хапає . . .

Л. Глібов.

76.

Коли не можеш для людей
Нічого доброго зробити,
Сій усміх, радість все кругом,
І стане людям краще жити.

Свою зневіру і свій жаль
Глибоко скрий на серця дні,
Та все собі сязати вмій —
Що людям тяжче, ніж мені.

Ольга Патроник.

77.

Всім веселіше жить, коли кругом сміються,
Бо гора скрізь доволі є.

Л. Глібов.

78.

Нащо даремнії скорботи?
Назад нема нам вороття!
Берімось краще до роботи,
Змагаймось за нове життя.

Л. Українка.

79.

Покинь високії слова,
Возьмись за просте діло:
У нас робітників нема,
А ватажки нам надоїли . . .

Ол-дер Кониський (1836—1900).

80.

Вкраїні треба світлі, творчі сили.
Не руйнування, — праця сильних рук.

Г. Мазуренко.

81.

Діла добрих обновляться,
Діла злих загинуть.

Г. Шевченко („Псалми Давидові“).

